

Fjellhaug Skoler

Fjellhaug Misjonshøgskole

Fjellhaug misjonshøgskole

STUDIEPLAN

Årsstudium i musikk, 60 studiepoeng

med fagdidaktikk for musikkarbeid i
kirker og kristne organisasjoner

Utgave av 19. aug 2005

INNHold

1.	PROFIL	s.4
2.	MÅL	s.4
3.	INNHold	
	3.1 Fagenhet: Musikkpedagogiske fag (18 studiepoeng)	s.5
	3.1.1 <i>Pedagogisk teori (5 stp)</i> s. 5	
	3.1.2 <i>Didaktikk for musikkarb. i kirker og kristne organisasjoner (7 stp)</i> s.8	
	3.1.3 <i>Praksis (6 stp)</i>	s. 10
	3.2 Fagenhet: Musikkutøving (16 studiepoeng)	s. 14
	3.2.1 <i>Hovedinstrument (6 stp)</i>	s. 14
	3.2.2 <i>Brukspiano/brukssang (4 stp)</i>	s. 16
	3.2.3 <i>Musikklinjekor</i>	s. 18
	3.2.4 <i>Kordireksjon (6 stp)</i>	s. 20
	3.2.5 <i>Samspill</i>	s. 22
	3.3 Fagenhet: Musikkteoretiske fag (26 studiepoeng)	s. 23
	3.3.1 <i>Satslære (7 stp)</i>	s. 23
	3.3.2 <i>Hørelære (4 stp)</i>	s. 25
	3.3.3 <i>Musikkhistorie (10 stp)</i>	s. 27
	3.3.4 <i>Hymnologi (5 stp)</i>	s. 28
4.	ORGANISERING OG FAGFORDELING	s. 30
	4.1 Studietiden	s. 30
	4.2 Fagoversikt	s. 31
5.	EKSAMENSFAG OG EVALUERING	s. 31
6.	LITTERATUR OG PENSUM	s. 34

1. PROFIL

Studiet tar sikte på å gi innføring i musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner, med særlig tanke på sang-og musikkarbeid blant barn og ungdom og i interkulturelle sammenhenger. Vi vil ta på alvor det kristne musikkarbeids egenart, tradisjon og kultur, slik at studentene blir kjent med de verdiene dette representerer. Samtidig vil vi synliggjøre behovet for nyskaping og bevisst tenkning omkring musikkens plass i samfunnet, det kristne arbeidet og i andre kulturer. I møte med barne- og ungdomskulturen vil dette være en stor utfordring. På denne bakgrunn vil vi hente våre musikalske impulser i den klassiske musikken, kirkemusikken, populærmusikken og den etniske/folkemusikken.

Studiet er lagt opp slik at det også vil være relevant med tanke på musikkarbeid i det offentlige og frivillige musikkliv. Årsstudium i musikk ved Fjellhaug Misjonshøgskole vil gi studentene en bred musikkfaglig bakgrunn og et godt musikkpedagogisk utgangspunkt for videre utdanning.

Praksisopplæringen vil være sentral. De teoretiske fagene skal gi studentene redskaper til å møte den musikkpedagogiske virkelighet de skal inn i på en god måte. Praksis er knyttet til kor- og musikkarbeid i kirker, bedehus, og institusjoner.

2. MÅL

Gjennom studiet skal studenten utvikle holdninger og tilegne seg grunnleggende musikkfaglige og musikkpedagogiske kunnskaper og ferdigheter, slik at studentene kan møte de utfordringene som arbeid med musikk i kirker og kristne organisasjoner stiller en ovenfor. Studiet vil stimulere til musikkopplevelse, utfoldelse og skaperevne og gi grunnlag for videre studier i musikk. Gjennom studiet skal studenten dyktiggjøres til å

- planlegge, gjennomføre og vurdere musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner.
- se den sammenheng musikkarbeidet står i, i en vid samfunnsmessig, kulturell og musikkpedagogisk sammenheng.
- frigjøre og ta i bruk egne skapende krefter slik at musikkarbeidet kan være i stadig fornyelse.
- se verdien i den musikkarv som ligger i vår tradisjon og fornye den.
- legges til rette for musikkaktiviteter tilpasset barne-og ungdomskulturen.

3. INNHOLD

3.1 Fagenhet: Musikkpedagogiske fag (17 studiepoeng)

3.1.1 Pedagogisk teori (5 studiepoeng)

Mål

Målet for pedagogisk teori er å gi studentene en helhetlig forståelse av musikkens funksjon, betydning og plass blant barn, unge og voksen. Gjennom en slik forståelse ønsker man å kunne tilrettelegge for en reflektert og begrunnet musikalsk virksomhet.

Studiet gir studenten mulighet til å utvikle evnen til å:

- begrunne, planlegge, gjennomføre og vurdere ulike former for musikkopplæring.
- arbeide på en slik måte at målgruppen utvikler seg musikkfaglig, sosialt og personlig.
- gå inn i musikkpedagogiske oppgaver på en yrkesetisk, konstruktiv og samarbeidsvillig måte
- være aktivt med på å realisere formålet for de arbeidsområdene og de musikkaktiviteter man skal arbeide innenfor
- arbeide med sin personlige utvikling; både faglig reflekterende og musikalsk kreativt. Dette med sikte på personlig kontinuerlig vekst som grunnlag for en skapende og reflektert musikkpedagog.

Innhold

En vesentlig oppgave for all musikkpedagogisk utdanning er å gi et reflektert forhold til musikk som fag og til musikkpedagogens yrkesidentitet. En slik innsikt vil kunne sette studenten i stand til å gå inn i yrkesrollen på en yrkesetisk og konstruktiv måte. Denne fagkunnskapen vil også være et redskap for å kunne begrunne egen virksomhet og for å kunne bidra til fornying av fagfeltet. Det fokuseres på musikkpedagogisk virksomhets egenverdi, samt dens funksjon når det inngår i andre sammenhenger.

Faget omfatter følgende emner:

- Musikkpedagogiske yrkesfunksjoner i kirke og samfunn
- Yrkesidentitet og yrkesmusikk
- Personlighetspsykologi og identitetsutvikling
- Musikalitet og musikkopplevelse

Musikkpedagogiske yrkesfunksjoner i kirke og samfunn

Det er viktig at studenten tilegner seg en helhetlig oversikt over de musikkpedagogiske yrkesfunksjoner som kirker, organisasjoner og samfunnet som helhet representerer. Ulike pedagogiske utfordringer relatert til ulike yrkesfunksjoner vil her stå sentralt.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Musikkpedagogisk teori relatert til ulike musikkpedagogiske profesjoner
- Psykologiske og personlige krav som stilles til en musikkpedagog
- Musikkpedagogisk teori som redskap til å analysere musikkpedagogiske utfordringer

Yrkesidentitet og yrkesmusikk

Musikkpedagogens rolle som lærer og verdiformidler er nøye knyttet til yrkeutøvelsen. Synet på egen rolleutøvelse og de konsekvenser dette har, er viktig for de mennesker pedagogen møter gjennom sitt arbeid. Hva det vil si å leve med musikkpedagogiske utfordringer over tid med en bestemt gruppe mennesker, vil her stå sentralt.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Yrkesetikk og verdibevissthet
- Musikkpedagogen som leder og veileder
- Yrkesidentitet og personlighetsutvikling
- Yrkesrolle og selvvurdering

Personlighetspsykologi og identitet

Studenten skal tilegne seg basiskunnskaper innen personlighetspsykologi og identitetsforståelse. Musikkpedagog som yrke innebærer nære og personlige relasjoner til andre mennesker. Det er derfor en nær sammenheng mellom evnen til psykologisk innsikt hos seg selv og andre og et kreativt pedagogisk miljø.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Teorier om personlighet og identitet
- Personlighet og grupperelasjoner
- Personlighet og musikalsk utvikling
- Personlighet, kreativitet og mestring
- Læringspsykologi

Musikalitet og musikkopplevelse

Gjennom sitt virke som musikkpedagog skal studenten bidra til å fremme musikalitet hos den enkelte elev og til å skape grobunn for et vidt spekter av musikkopplevelser. Dette innebærer at studenten må sette fokus på egen musikalitet, hvordan den kan utvikles, og hvordan den på en kreativ måte kan nyttes pedagogisk. Opplevelsesaspektet er avgjørende i den pedagogiske formidlingsprosessen, og det vil i dette hovedemnet bli satt fokus på hvordan nettopp musikkopplevelsen kan frigjøre menneskelige ressurser og prege livskvaliteten.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Kortfattet innføring i ulike musikalitetsteorier
- Musikkterapi
- Musikk, kreativitet og opplevelse

Organisering og arbeidsformer

Pedagogisk teori vil ha et omfang på 2 timer pr. uke i ett semester. Faget foregår i samlet klasse der det vil bli lagt vekt på samtale og meningsutveksling ut fra spesielle emner. Arbeidet med faget vil få en selvfølgelig tilknytning til Fagdidaktikk (3.1.2) og Praksisstudiet (3.1.3). I studentenes planleggings- og vurderingsarbeid er det viktig at disse tre fagene utgjør en helhet.

Det vil bli lagt vekt på et aktivt forhold til pensumlitteraturen i faget, samtidig som det forutsettes at studenten gjør seg kjent med den rikholdige sekundærlitteratur som finnes innen fagfeltet. I så måte innbyr faget til en aktiv bruk av biblioteket, noe som også vil være en nyttig og nødvendig del av studentens fremtidige yrke.

Vurdering

Musikkpedagogisk teori er et fag som fra faglærers side krever nær oppfølging med tanke på å relatere stoffet til nære og realistiske situasjoner. Det blir derfor viktig at faglærer jevnlig vurderer studentens holdning til faglige problemstillinger, både i samtale og gruppearbeid. Til grunn for karaktersetning i faget ligger oppgaveinnlevering, og avsluttende eksamen som er en 6 timers skriftlig prøve. Det gis gradert karakter. Se også 5.1.

3.1.2 *Fagdidaktikk for musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner (7 studiepoeng)*

Mål

Faget *Fagdidaktikk for musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner* har som mål å gjøre studentene i stand til å

- planlegge, gjennomføre, vurdere og begrunne musikkpedagogisk virksomhet tilpasset den enkelte deltaker og målgruppe.
- ivareta musikkpedagogiske oppgaver på en yrkesetisk, konstruktiv og samarbeidsvillig måte.
- se musikkpedagogens ansvar og oppgaver som ledd i en større kristen, kulturell og samfunnsmessig helhet.
- følge med i den musikkpedagogiske utviklingen og skape fornying innefor fagfeltet.

Innhold

Studiet sikter mot å kvalifisere studenten for arbeid med musikk i kirker og kristne organisasjoner. Arbeid med musikk i det kristne arbeidet stiller musikkpedagogen ovenfor utfordringer som bl.a. går på forholdet mellom musikk som mål og musikk som middel. Fagdidaktikk tar utgangspunkt i at studenten på grunnlag av en personlig opplevelse av musikken settes i stand til å formidle det kristne budskap gjennom denne på en så god måte som ønskelig. Samtidig er ikke musikkaktiviteten i seg selv et rent mål i kristent arbeid, noe som faget tar hensyn til. På mange måter finner vi her at musikkarbeidet i forsamlingen baserer seg på det samme forholdet mellom musikk som mål og musikk som middel som undervisning i grunnskolen. Erfaringer med arbeidet i hovedemnet vil utgjøre et godt grunnlag for eller som et tillegg til en lærerutdanning i musikk.

Faget omfatter følgende emner:

- Planlegging av musikkopplegg i kirker og kristne organisasjoner
- Stoff og metodevalg
- Tilpasset musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner
- Vurdering av musikkopplegg i kirker og kristne organisasjoner

Planlegging av musikkopplegg i kirker og kristne organisasjoner

For å kunne gjennomføre målrettede og systematiske opplegg som tar hensyn til de ulike sidene ved musikkarbeidet i de kristne organisasjoner, er det viktig at musikkpedagogen kan planlegge både på kortere og lengre sikt. Fokus på læreplaner vil være sentralt, samt at studentene utfordres til å vurdere planene og anvende dem kreativt i praksisstudiet.

Emnet omfatter følgende delemner:

Planlegging av ulike musikkopplegg:

- Målsettingsproblematikk i kirker og kristne organisasjoner

- Aktuelle læreplaner i musikk
- Arrangementsrekker
- Prosjekt (musikal, tema)
- Kirker og kristne organisasjoner lokalt og globalt
- Tverrfaglig samarbeid

Stoff og metodevalg

En viktig side av musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner er tilpasning av repertoaret til målgruppen. Repertoaret har en viktig funksjon når det gjelder utvikling av personlige, sosiale og kulturelle holdninger, kunnskaper og ferdigheter, som grunnlag for et rikere sosialt og åndelig liv. Det er derfor viktig at studentene får en bred faglig basis for valg av repertoar. De må også tilegne seg metoder for å arbeide med musikkaktivitetene på en måte som gir forsamlingen opplevelsen av å bli tatt på alvor. Arbeidet med hovedemnet skal ha som siktemål å utvikle en selvstendig vurderingsevne og å gi studentene redskaper for å kunne videreutvikle arbeidsområdet.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Barnearbeid i kirker og kristne organisasjoner: Begynneropplæring
- Ungdomsarbeid i kirker og kristne organisasjoner.
- Gruppeundervisningsmetodikk
- Prosjektmetode
- Metoder for veiledning av instrumentalensembler
- Solo- og samspillrepertoar til bruk i musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner
- Metoder for utvikling av deltakernes uttrykksmessige og tekniske ferdigheter
- Metoder for skapende musikalsk virksomhet
- Metoder for innstudering og øving

Tilpasset musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner

En musikkpedagog som påtar seg musikkoppgaver i kirker og kristne organisasjoner har ansvar for å gi et likeverdig og tilpasset tilbud som tar utgangspunkt i den enkelte deltakers forutsetninger. Dette stiller store krav til musikkpedagogen. Dette gjelder ikke minst når målgruppen består av mennesker med ulik kulturell og sosial bakgrunn, eller når enkeltmedlemmer har ulike typer av utviklingshemninger. Utdanningen må derfor gi studentene en metodisk og innholdsmessig beredskap for å møte disse utfordringene. Prinsippet om tilpasset opplæring skal gjennomsyre hele fagdidaktikkstudiet, men de mer metodiske aspektene tas opp som et eget hovedemne.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Differensieringsmuligheter innenfor målgruppens ramme
- Arrangering av repertoar med utgangspunkt i deltakernes forutsetninger
- Tilbud til deltakere med spesielle behov/ musikkterapeutisk innfallsvinkel
- Tilbud til deltakere med en annen kulturbakgrunn
- Oppsetting av forestillinger som del av musikkarbeidet

Vurdering av musikkopplegg i kirker og kristne organisasjoner

En viktig side ved musikklederens rolle er det veilednings- og vurderingsansvar lederen har overfor medlemmene både faglig og personlig. Det forutsettes også at musikklederen skal være i stand til å vurdere ulike sider ved sin egen musikkformidling. En musikkleder skal dessuten kunne være aktivt med i vurderingen av den virksomheten han eller hun arbeider innenfor, med tanke på å skape forbedring og fornying.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Ulike former for veiledning og vurdering
- Yrkesetikk

Organisering og arbeidsformer

Faget vil forløpe med én time pr. uke gjennom hele studieåret. Undervisningen vil foregå i samlet klasse, men også i grupper. Det vil legges til rette for at studentene kan få presentert egne undervisningsopplegg. Evaluering og samtale om stoff og metodevalg vil stå sentralt, med utgangspunkt både i studentenes egne planer og i etablerte læreplaner. Faget er organisert slik at det står i nær forbindelse til fagene *Pedagogisk teori* og *Praksis*. I fagdidaktikk legges det til rette for at studentene får veiledning i og selv kan nytte audio-visuelt utstyr og datateknologi.

Vurdering

Faget avsluttes med en semesteroppgave studenten i samarbeid med veileder utarbeider en selvstendig problemstilling. Det gis gradert karakter. Se også 5.1.

3.1.3 *Praksis (6 studiepoeng)*

Innledning

Praksisopplæringen utgjør det sentrale og sammenbindende element i studiet. Det er gjennom praksisopplæringen studenten skal utvikle sin praktiske dyktighet i musikkpedagogiske arbeidssituasjoner. Praksisopplæringen tjener også som et erfaringsgrunnlag for de teoretiske studiene. Der det ligger til rette for det, vil praksis være relatert til barne- og ungdomsarbeid.

Praksisopplæringen er nært knyttet til fagdidaktikk og pedagogisk teori.

Mål

Praksisopplæringen skal gi studentene trening og ferdigheter i å utføre praktisk musikk-

pedagogisk arbeid. Studentene skal utvikle ferdigheter til å planlegge, tilrettelegge og gjennomføre musikkpedagogisk arbeid som tjener målgruppene. Veiledningen skal ta sikte på å utvikle studentenes egen forståelse av, kunnskaper om og holdninger til hva det vil si å være musikkpedagog.

Studentene skal kunne

- planlegge, tilrettelegge, gjennomføre og vurdere musikkpedagogisk arbeid tilpasset målgruppen og arbeidssituasjonens rammebetingelser
- arbeide individuelt og i samarbeid med andre
- samarbeide med personer som har tilsvarende og/eller andre arbeidsoppgaver knyttet til den enkelte arbeidssituasjon
- utvikle et personlig engasjement overfor arbeidsoppgaver, målgrupper og enkeltdeltakere
- utvikle sin egen yrkesidentitet gjennom bl.a. å formulere og drøfte sin egen praksisteori
- begrunne valg av innhold og metoder i forhold til målsettingene for den enkelte arbeidssituasjon og målgruppens forutsetninger
- delta i utviklingsarbeid innenfor de aktuelle arbeidsområdene

Innhold

Praksis omfatter følgende emner:

- Undervisning og opplæring
- Samarbeid
- Musikkpedagogisk utviklingsarbeid

Undervisning og opplæring

Studenten skal ha praksis innenfor de arbeidsområdene det utdannes for. Praksis skal gi erfaringer med bruk av ulike metoder, ulike måter å organisere arbeidet på og anvendelse av forskjellige typer hjelpemidler.

Emnet har følgende delemner:

- Bruk av ulike arbeidsmetoder
- Organisering av gruppearbeid
- Prosjektarbeid
- Differensiering
- Veiledning og vurdering

Samarbeid

Studenten får gjennom praksis erfare samarbeid med andre musikkpedagoger og andre parter i musikkpedagogiske arbeidssituasjoner. Dette kan skje enten ved samarbeid om opplegg med andre studenter, eller ved deltakelse i ulike samarbeidsformer i tilknytning til praksissituasjonen.

Emnet har følgende delemner:

- Kollegasamarbeid
- Kontakt og samarbeid med praksissted, foreldre/foresatte, lokale – og politiske myndigheter
- Undervisningssamarbeid med elever

Musikkpedagogisk utviklingsarbeid

Studenten bør få erfaring med musikkpedagogisk utviklingsarbeid i praksisperioden. Dette kan skje enten ved at studenten i samarbeid med praksisveileder gjennomfører et opplegg, eller ved at studentene observerer prosjektarbeid som er i gang på praksisstedet.

Emnet har følgende delemner:

- Strategi for musikkpedagogisk utviklingsarbeid
- Kriterier for gjennomføring og vurdering av prosjektarbeid
- Ressursplanlegging

Organisering og arbeidsformer

Praksisopplæringen skal ha et totalt omfang på ca. 200 timer. Dette omfatter både den praksis studenten selv leder, tid til observasjon, for- og etterarbeid, lærersamarbeid, møtevirksomhet, samt veiledning fra praksisveileder. Av de 200 timene bør minimum 70 timer være observasjonspraksis og praksis studenten selv gjennomfører med hovedvekt på det siste. Egen praksis og observasjonspraksisen kan organiseres som ukentlig praksis og/eller som periodepraksis. Det utarbeides en individuell praksisplan for den enkelte student.

Studenten vil normalt ha følgende praksisformer:

- Barne og ungdomskor
- Musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner
- Prosjekter

Praksisveiledning

Praksis skal være veiledet. Praksisveilederen har ansvar for at studenten får innføring i alle sider ved arbeidet. Praksisveilederen må i sin veiledning forsøke å knytte problemstillinger fra musikkpedagogisk virksomhet sammen med studentenes observasjoner, erfaringer og refleksjoner. Verdien av praksis-studiet ligger i at studentene utvikler et tenkende og analyserende forhold både til egne verdier og forestillinger om egen undervisning, og til musikkpedagogikk i dag og tiden som kommer.

Det er avgjørende at studentene behersker grunnleggende musikkpedagogiske ferdigheter. Veileders oppgave er å oppmuntre studenten til selvstendighet og til å finne sin egen stil som musikkpedagog. Samtidig skal praksisveilederen hjelpe studenten til å se de grensene som rammene for virksomheten (timetall, retningslinjer og plankrav, forutsetninger hos målgruppen etc.) setter. Veilederen skal forsøke å vise studenten hvilke konsekvenser

arbeidsoppgavene, målgruppens utbytte av målene, valg av stoff, arbeidsmåter og vurderingsformer, får.

Det er viktig at praksisveileder og student gjør seg kjent med hverandre i begynnelsen av praksisperioden. Det bør klargjøres hvilke forventninger begge har til samarbeidet. Studenten skal kjenne til prinsippene for veiledning og praksisveileders intensjoner og begrunnelser før praksis tar til. Praksisveilederen bør klargjøre fremgangsmåten i veiledningen, og få frem studentens egne behov, mål og ønsker. Så langt som mulig bør studenten formulere sin egen praksisteori, dvs. syn på undervisning og læring, og oppmuntres til å prøve denne ut.

Praksisveileder og student planlegger arbeidet sammen. Studenten skal få reaksjoner på sine planer før arbeidet starter. I løpet av praksisperioden skal studenten skrive ut praksisplaner for en eller flere perioder, som kan brukes som veiledningsgrunnlag.

Etter gjennomføringen drøfter praksisveileder og student praksissekvensen. Særlig aktuelt er forholdet mellom plan og gjennomføring og konsekvenser for videre planlegging. Veiledningen skal fokusere på studentens ferdigheter i gjennomføringen av opplegget. Studentens håndtering av det faglige emnet skal være et hovedtema i veiledningen. Deltakernes/målgruppens engasjement og deltagelse er et annet hovedmoment. Studenten skal få konkret tilbakemelding på ulike sider ved sin atferd i arbeidssituasjonen.

På alle disse punkter er både studentens og praksisveileders oppfatninger, erfaringer og kunnskaper viktige bidrag til vurderingen. Som avslutning på veiledersamtalen bør de involverte parter vurdere kommunikasjoner seg imellom og gjøre avtaler for det videre arbeidet.

Vurdering

Det gjennomføres kontinuerlig vurdering av studentens praktiske dyktighet med utgangspunkt i følgende kriterier:

a) Forhold til målgruppen/deltakerne

Studenten må ha god kontakt med målgruppen og ta hensyn til at deltakerne er ulike.

b) Hensikt og mål med opplegget

Studenten må ha en klar oppfatning av hva deltakerne skal få ut av opplegget når det gjelder kunnskaper, holdninger og ferdigheter. Det skal være en klar hensikt med opplegget. Studenten må se sammenhengen mellom målgruppens forutsetninger og oppleggets mål og innhold. Studenten skal levere en plan for sitt praksisarbeid til veileder. Kvaliteten på planen skal trekkes inn i vurderingen.

c) Faginnholdet

Utvalget av innhold skal være gjennomtenkt og passe målgruppens/deltakernes forutsetninger. Studenten skal selv beherske faginnholdet og være faglig ajour i sitt fag. Bruken av stoff og hjelpemidler må vurderes i sammenheng med mål og forutsetninger.

d) Formidlingsprosessen

Studenten skal selv beherske et repertoar av ulike arbeidsmåter som er tilpasset arbeidets egenart og mål. Studenten skal kunne skape et godt klima for utvikling hos målgruppen/deltakerne. Det skal vurderes hvilke resultater studenten har oppnådd hos målgruppen/deltakerne.

e) Bruk av ressurser og rammefaktorer

Studenten må bruke tid, rom, materiell, utstyr og planer på en hensiktsmessig måte.

f) Vurdering

Studenten skal veilede og vurdere deltakerne slik at det fremmer deres musikalske og personlige utvikling. Studenten skal være mottakelig for tilbakemelding og kunne justere sin egen arbeidsmåte. Studenten skal kunne motta veiledning og vise en positiv utvikling av sin profesjonalitet som musikkpedagog.

g) Rollen som musikkpedagog

Studenten må ha klart for seg hva musikkpedagogisk arbeid innebærer både når det gjelder eget arbeid og krav til samarbeid med andre. Studenten må stille krav til seg selv når det gjelder egenutvikling og faglig nivå som musikkpedagog.

h) Praksisrapport

Studenten skal ved slutten av studieåret levere en *avsluttende praksisrapport*. Rapporten skal dokumentere evne til systematisk beskrivelse, analyse og vurdering av praksis ut fra musikkdidaktiske og pedagogiske perspektiver. Faget godkjennes når den praktiske dyktighet godkjennes og den avsluttende praksisrapporten er bestått. Praksis vurderes med Godkjent/Ikke godkjent. Se også 5.1.

3.2 Fagenhet: Musikkutøving (16 studiepoeng)

3.2.1 Hovedinstrument (6 studiepoeng)

Mål

Instrumental - og vokalundervisningen sikter mot å gi studentene

- musikalske og tekniske utviklingsmuligheter på sitt hovedinstrument
- muligheter til å beherske sitt hovedinstrument i forhold til musikkarbeid i kirker og kristne

organisasjoner

- tro på egen musikalitet og hjelp til å finne sitt musikalske uttrykk

I undervisningen vil det også bli lagt vekt på å trekke forbindelser til faget ”hørelære”, slik at studentens instrumentalrepertoar kan nyttes kreativt i gehørstreningen.

Innhold

Studenten kan spesifisere sin profil på hovedinstrumentet:

- Rytmask
- Klassisk

Eksamensrepertoaret må domineres av den profil studenten har valgt, men det forhindrer ikke at det også kan presenteres musikk som ikke entydig faller inn under profilen.

Rytmask

Musikkarbeid i kirker og kristne organisasjoner i dag er ofte preget av improvisasjon og gehørspill. Rytmask musikkforydning av hovedinstrument tar utgangspunkt i dette og vil gi studentene et grunnlag for videre utvikling av egenferdighet og dyktighet på sitt instrument.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Grunnleggende teknikker
- Utvikling av et personlig uttrykk/tolkning
- Stil- og sjangerforståelse
- Rytmask
- Improvisasjon
- Besifringsspill, - akkompagnement/forsamlingspill
- Formidling/fremføring

(For studenter som ikke har et akkordinstrument som hovedinstrument, vil det være naturlig å utelate delemnet *Besifringsspill og Akkompagnement*. Det legges da opptil en større forydning i andre delemner.)

Klassisk

Gjennom musikkskoler og ulike musikklinjer har flere studenter fått en god klassisk skolering på sitt hovedinstrument. Studiet ønsker å videreutvikle studentenes spilleforståelse, musikalitet og tekniske ferdigheter og vise anvendelsesmuligheter også for bruk i kristent menighetsarbeid.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Grunnleggende teknikker
- Epoke -og stilforståelse.
- Samspill og interpretasjon
- Akkompagnement til solist/kor/forsamling.

- Formidling/fremføring

Organisering og arbeidsformer

Studentene gis individuell undervisning en halv klokke time pr. uke. Det betales en ekstra semesteravgift som skal dekke noen av utgiftene til timelærer.

Undervisningen i hovedinstrument knyttes opp til musikklinjekor, samspill og miljøet på skolen. Deltakelse på huskonsserter en gang pr. semester og opptreden på større og mindre arrangement i skolens regi, gir studenten verdifulle utfordringer og konkrete mål å arbeide mot.

Vurdering

Det gjennomføres en kontinuerlig vurdering av studentens innsats og utvikling på instrumentet, teknisk og musikalsk. Med i vurderingen er også studentens evne til å bruke sitt instrument i større og mindre ensembler og opptreden i studiemiljøet.

Det avlegges eksamen i hovedinstrument med utgangspunkt i et repertoar som legges opp i samråd med faglærer. Se også 5.1.

3.2.2 Brukspiano/Brukssang som biinstrument (4 studiepoeng)

Mål

Det er viktig, med tanke på kor-og musikkarbeid, at musikklederen behersker piano og sang på en slik måte at han/hun kan bruke det i arbeidet. Alle studentene vil bli gitt grunnleggende innføring i disse disiplinene.

Brukspiano/brukssang sikter på å:

- gi studentene redskaper til å beherske piano og sang i musikkarbeidet
- gi studentene frimodighet til å bruke disse instrumentene i ledelse av ensembler, kor og forsamlinger
- bevisstgjøre ulike sangtekniske utfordringer og bidra til å finne riktige løsninger
- lette innstuderingen av nytt notestoff
- oppmuntre til økt sang- og spilleglede

Innhold

Faget har to emner:

- Brukspiano
- Brukssang

Brukspiano

På flere måter er pianoet et basisredskap i musikkpedagogisk arbeid.

Emnet har følgende delemner:

- Grunnleggende klaverteknikk
- Enkelt akkompagnement, akkordspill og melodispill
- Enkel transponering
- Redusering og komplementering av korpartitur
- Spill til fellessang
- Besifringsspill

Brukssang

Bevisstgjøring av egen sangstemme er viktig for studentens egen musikalske utvikling. Stemmebeherskelse vil være grunnleggende i de fleste musikkpedagogiske sammenhenger. I Brukssang vil det settes fokus på hvordan stemmen kan nyttes som et pedagogisk redskap og til å skape musikalske fellesskap. Det vil også være fokus på ulike arbeidsmetoder og enkel arrangering for flere stemmer og i ulike stilarter.

Emnet har følgende delemner:

- Grunnleggende sangteknikk
- Hvordan løse vanlige stemmetekniske problem
- Stemmetrening for ulike stemmekategorier; barn ungdom og voksne
- Forsangerrollen; stemmen som forbilde og hjelpemiddel i instruksjon og ledelse av ulike vokalensembler og forsamlinger
- Arrangering for ulike besetninger og ut fra ulike arrangeringsprinsipp

Organisering og arbeidsformer

Undervisningen organiseres i grupper. Brukspiano har ½ undervisningstime pr. uke i to semestre. Brukssang har et omfang på ½ undervisningstime pr. uke i ett semester. I gruppen vil det bli arbeidet noe individuelt med den enkelte student. Det vil også bli dannet et vokalt fellesskap med sikte på å kunne arbeide med ulike pedagogiske utfordringer.

Vurdering

Faget blir evaluert av lærer til deltatt/ikke deltatt. Ikke deltatt gis dersom fravær overstiger 20 %, eller studenten ikke viser et minimum av fremgang . Se også 5.1.

3.2.3 Musikklinjekor

I kortimene skal studentene bli kjent med et bredt repertoar av korsang. Linjekoret er obligatorisk for alle på musikklinjen. I tillegg vil det sosiale og åndelige fellesskap være avgjørende for studentenes trygghet og trivsel i koret og dermed viktig for korets utvikling.

Mål

I musikklinjekoret er det et mål å:

- Bevisstgjøre tekniske, musikalske, sosiale og praktiske problem i korarbeidet
- Bevisstgjøre sammenhengen mellom musikalsk uttrykk og tekstlig innhold
- Oppøve evnen til kritisk og bevisst vurdering av kvaliteten i sangene, tekstlig og musikalsk
- Arbeide med et bredt og variert repertoar
- Øke forståelsen for klassisk korsang og skape åpenhet for fornyelse av kortradisjonen
- Arbeide for at studentene utvikler selvstendighet og ansvarsfølelse
- Utnytte ressursene blant studentene, musikalsk, sosialt og åndelig
- Gi fellesskapsopplevelser og fremme sang-og spillegleden

Innhold

Musikklinjekoret har følgende emner:

- Oppvarmingsalternativer
- Øvelsesopplegg
- Repertoarkunnskap
- Prosjekt
- Turné
- Seminar

Oppvarmingsalternativer

Kjennskap til ulike oppvarmingsøvelser for å bedre sangkvaliteten er viktig for å bygge opp et kor. Pust, støtte, holdning, klang, intonasjon, egalisering og omfang, er viktige områder å arbeide med for å bedre den enkeltes og korets sanglige nivå. Videre er det naturlig å arbeide med korklang, tekstuttale, frasering og dynamikk. Øvelser som løser ut spontanitet, som frigjør, skaper trygghet og fellesskap er viktige sider ved korarbeidet. Formidling og kommunikasjon er avgjørende for at korets budskap skal nå tilhørerne.

Øvelsesopplegg

Øvelsene legges opp slik at den tar hensyn til de tekstlige og musikalske utfordringene de ulike sangene stiller en overfor. Videre må de personlige og sosiale behov i koret blir ivaretatt. Variasjon mellom konsentrasjon og avspenning, gruppeøvelse og fellesøvelse, mellom rimelig god tid til innlæring og hektisk konsertforberedelse, effektiviserer innlæringen. Videre er det viktig å variere mellom sanger som ligger på et mindre avansert nivå, og sanger som krever ekstra fordypning.

Repertoarkunnskap

I valg av repertoar vil vi ta utgangspunkt i skolens profil. Det innebærer sanger fra det klassiske repertoar, bedehustradisjonen, kirkemusikk, negro spirituals, gospel, folketoner, populærmusikk og etnisk musikk. Vektleggingen og nivået disse sangene ligger på, vil variere fra år til år avhengig av studentenes interesse og forutsetninger. Med skolens tilknytning til bedehus og misjon, er det rimelig at disse sangene vil ha en sentral plass. I tillegg til sangene koret opptrer med, gis studentene et repertoartilfang av sanger fra forskjellige notebanker og forlag. Ideer til sanger for ulike typer kor og gjennomgang av musikalske og tekniske problemstillinger, skal gi studentene hjelp til å finne og vurdere repertoar som passer det korarbeidet de selv leder.

Prosjekt

Mindre og større prosjekt vil prege korarbeidet hele studieåret. Temaarbeid, musikal, innspilling, kantater, institusjonsbesøk, konserter, etc. vil gi musikklinjekoret utviklingsmuligheter og klare mål å arbeide mot.

Turné

Hvert studieår legges det opp til en turné eller et prosjekt. Her presenteres det repertoaret koret har arbeidet med i løpet av året.

Seminar

Gjester utenfra vil prege seminartimene. Viktige seminaremner er etnisk musikk, folkemusikk, kirkemusikk, gospel, bedehusmusikk og andre emner. Vektleggingen på de ulike emner vil variere fra år til år.

Organisering og arbeidsformer

Musikklinjekor utgjør 2 timer pr. uke. I perioder kan timetallet bli større, særlig med tanke på spesielle prosjekter, konserter og turnéer. Undervisningen foregår i grupper og som fellestime. Ved gruppeøvelser er en av studentene gruppeleder med ansvar for innlæringen. Ved større prosjekter, konserter eller turnéer har studentene medansvar for organiseringen,

planleggingen, gjennomføringen og etterarbeidet. Dirigenten har det musikalske ansvaret. Også repertoaret er dirigentens ansvar, men det er viktig å trekke inn og vurdere det store tilfang av korsanger som studentene sitter inne med. I forbindelse med musikklinjekoret er det flere opptredener i ulike sammenhenger utover ordinær undervisningstid.

Vurdering

Studentens innsats i koret vurderes fortløpende, og læreren gir jevnlig tilbakemelding både til koret som gruppe og til den enkelte student. Utvikling og innsats, musikalsk og teknisk, blir vurdert sammen med studentens ansvarsfølelse og pålitelighet. I tillegg er det viktig med god og åpen forbindelse mellom koret og korlederen slik at også studenten får gitt uttrykk for sin opplevelse av korarbeidet.

Studentens innsats i musikklinjekor evalueres med godkjent/ikke godkjent.

For stort fravær (over 20 %) eller for svak innsats kan føre til vurderingen ”ikke godkjent”.

Vurdering gis av faglærer. Se også 5.1.

3.2.4 Kordireksjon (6 studiepoeng)

I kordireksjon vil en gjennom praktiske øvelser fokusere de direksjonstekniske virkemiddel dirigenten rår over.

Mål

Gjennom faget kordireksjon skal studenten kunne:

- Beherske de ulike slagfigurene og kunne anvende disse i ulike korsammenhenger
- Beherske direksjonsapparatet slik at det blir et redskap til formidling av de musikalske intensjoner
- Vise og beherske innøvelse av verk med kor/vokalensemble
- Påta seg oppgaver med kor i sitt lokalsamfunn

Innhold

Faget har følgende emner:

- Taktering
- Innstudering – interpretasjon
- Opptreden og kommunikasjon
- Oppvarmingsmetodikk

Taktering

Til grunn for god korledelse ligger bl.a. sikker beherskelse av takteringsfigurer. Studenten får i dette hovedemnet en grundig innføring i hvor grunnleggende dirigentens bevegelser og fysiske holdning er for det endelige resultat. Frihet og selvstendigjøring står sentralt, noe

som igjen vil bli knyttet til studentens personlighet og kreativitet.

Emnet har følgende delemner:

- Slagteknikk
- Innføring i takteringsfigurer
- Frigjøring og selvstendigjøring
- Ulike direksjonsmåter (vokal -, fri -, og tekstlig direksjon)

Innstudering – interpretasjon

I dette hovedemnet setts det fokus på korlederens individuelle forberedelse. Forholdet mellom tekst/budskap og musikalsk fortolkning er et helt grunnleggende arbeidsfelt for en korleder. Korlederens bevissthet om dette er avgjørende i innstuderingsprosessen med koret, og videre for det musikalske resultat. Hvordan studenten skal arbeide for å få formidlet sine fortolkninger til utøverne vil være sentralt.

Emnet har følgende delemner:

- Praktisk partiturstudium
- Fortolkningsprinsipper
- Repertoarkunnskap
- Metodikk for forberedelse og gjennomføring

Opptreden og kommunikasjon

I dette hovedemnet settes det fokus på prestasjon og fremførelse, og hvilke krav som vil bli stilt til både korleder og utøvere. Motivasjon og konsertforberedelse vil stå i fokus, og hvordan det kan legges et best mulig psykologisk grunnlag for en opptreden. Videre vil de fysiske rammebetingelsene rundt en opptreden bli drøftet, samt korlederens rolle som leder og organisator.

Emnet har følgende delemner:

- Sceniske utfordringer til kormusikk
- Direksjon og kroppsspråk
- Korpsykologi
- Kordireksjon og ledelse

Oppvarmingsmetodikk

En bevisst bruk av oppvarmingsøvelser er viktig for et godt helhetlig resultat. Studenten skal tilegne seg innsikt i og kunnskap om dette. Det vil bli gitt en innføring i etablerte oppvarmingsøvelser, men også oppgaver i å utarbeide øvelser med utgangspunkt i konkrete korsatser. Siktemålet er at korprøven skal få en så god forberedelse som mulig, både vokalt og psykologisk.

Emnet har følgende delemner:

- Intonasjonsøving
- Gehørtrening
- Klangøving
- Bruk av ulike oppvarmingsøvelser

Organisering og arbeidsformer

Kordireksjon læres gjennom praksis. Det blir derfor vektlagt at studentene skal dirigere så mye som mulig. Studentene deles i grupper som fungerer som øvingskor. Studentene dirigerer hverandre etter tur, og øvingskoret og læreren gir studenten kommentarer til dirigeringen. Et legges også opp til mindre observasjonspraksis, der studentene skal observere profesjonelle dirigenter under øvelser og konserter.

Vurdering

Studenten gis tilbakemeldning på sin dirigering fortløpende. Medstudenter og læreren er med i denne vurderingen. Det er viktig at studentens egenart får utfolde seg. I den jevnlige vurderingen må studentens utviklingsmuligheter fokuseres sterkere enn studentens manglende ferdigheter.

Faget avsluttes med eksamen, der studenten skal kunne lede musikklinjekoret i ett obligatorisk og ett selvvalgt verk, i tillegg til innstuderingsoppgave.

Det gis gradert karakter på vitnemålet. Se også 5.1.

3.2.5 Samspill

Mål

Gjennom samspill vil studentene gis mulighet til å

- Utvikle sang-og spilleforståelse i mindre ensembler
- Oppleve gleden og utfordringen ved å utøve sitt instrument i mindre enheter
- Inspirere til økt egenøving
- Bli kjent med relevant repertoar
- Profilere seg sterkere musikalsk, spilleteknisk og sosialt
- Bli kjent med egne reaksjoner i et sosialt musikalsk fellesskap

Innhold

Samspill har følgende emner:

- Vokalensemble
- Instrumentalensemble

Vokalensemble

- Duo
- Trio
- Kvartett
- Større ensembler

Instrumentalensemble

- Kompgruppe
- Strykergruppe
- Blåsegruppe
- S sammensatt ensemble

Organisering og arbeidsformer

Studenten velger en eller flere ensemblegrupper alt etter interesse og instrumentalbeherskelse. Instrumentalsammensetningen varierer fra år til år. Opplegget er derfor fleksibelt, tilpasset de ressursene som er i miljøet.

Det legges vekt på fellesprosjekt mellom ulike samspillgrupper og musikklinjekor.

I tillegg til de studieorganiserte samspillgruppene oppfordres studentene til å spille sammen i ulike grupper på fritiden.

Vurdering

Samspill evalueres uformelt fortløpende innad i gruppen av de medvirkende og av gruppeleder. I tillegg gis det tilbakemelding på opptreden. Deltagelse i samspill føres på vitnemålet med godkjent/ikke godkjent. Overstiger fraværet 20 %, blir vurderingen ”ikke godkjent”.Se også 5.1.

3.3. Fagenhet: Musikkteoretiske fag (26 studiepoeng)

3.3.1 Satslære (7 studiepoeng)

Satslære bygger på basiskunnskaper i elementær musikkteori. Faget har en klar relevans til alle de andre musikkfagene fordi den musikalske skapelsesprosessen så sterkt står i fokus.

Mål

Undervisningen sikter mot å gi studentene en grunnleggende innføring i prinsipper for

tradisjonell satslære. Det er et vesentlig mål at studenten gjennom praktiske oppgaver kan få anvendt teoretisk kunnskap til å skape levende musikk.

Det må legges til rette for at det gjennom undervisningen dannes grobunn for stilfølelse og skapende mangfoldighet. Det vil bli lagt vekt på at studenten får mulighet til å høre resultatet av sitt arbeid gjennom sang og musisering med medstudenter.

Innhold

Satslære har følgende emner:

- Harmonisk analyse
- Satsskriving

Harmonisk analyse

Harmonisk analyse er et viktig redskap både i satslære og musikkhistorie. I dette hovedemnet settes det fokus på oppbygning av enkeltakkorder, og den funksjon den enkelte akkord har i en akkordrekke. Studiet vil bli gjort med utgangspunkt i koralsatser fra ulike tidsepoker. Det vil videre bli fokusert noe på grunnleggende jazzharmonisering.

Emnet har følgende delemner:

- akkordlære
- funksjonsanalyse

Satsskriving

Studenten skal opparbeide skriveferdigheter i satsskriving. 4- stemmig koralarmonisering vil være den dominerende satsform gjennom hele kurset. Dette begrunnes med fagets relevans til bl.a. musikkhistorie, der harmonisk analyse er en viktig del av verkanalysen. En annen begrunnelse for denne vektlegging er den allsidige anvendelse denne satsformen har, og den basis den i realiteten er også for andre satsformer.

Satsskriving har følgende delemner:

- kortere innføring i 2 og 3-stemt vokalsats
- 4-stemt koralsats

Organisering og arbeidsformer

Undervisningen foregår i gruppevis. Jevnlig oppgaveskriving er en grunnforutsetning gjennom hele studieåret. Det skjer parallelt med at faglærer kontinuerlig presenterer nytt stoff for studentene.

Den enkelte students arbeid skal jevnlig legges frem for hele gruppen til en uformell og fruktbar evaluering.

Faglærer kan presentere oppgavene på transparent eller ved å kopiere et eksemplar til hver enkelt student.

Studentene skal gjøres kjent med hvordan dataprogrammer kan nyttes i arrangementssammenheng. Dessuten kan det være en fruktbar måte å presentere oppgavene via data.

Vurdering

Faget forutsetter ukentlig oppgaveskriving.

Faget avsluttes med én ukes hjemmeeksamen. Oppgaven vil bestå i å arrangere en koralmelodi for 4-stemt blandet kor a capella, samt en analyseoppgave.

Gradert karakter.

Se også 5.1.

3.3.2 Hørelære (4 studiepoeng)

Gjennom møte med musikk i ulike sjangre skal undervisningen siktes inn på at den enkelte student får anledning til å utvikle egen musikalitet og eget gehør. Det er en viktig målsetting at studentene gradvis skal kunne utvikle en selvstendig vurderingsevne i møte med musikken.

I et levende gruppefelleskap med medstudenter siktes det inn på å skape grobunn både for en kreativ individuell-og gruppemusikalsk opplevelse. Faget gir en god anledning til å knytte naturlige forbindelser til de andre musikkfagene, noe som også må være et naturlig mål.

Bevisstgjøring av lytteprosessen vil stå sentralt, ikke minst med tanke på de utfordringer studentene vil møte i ledende musikkposisjoner i kirke-og organisasjonsliv.

Innhold

Faget har følgende emner:

- Skriftlig hørelære
- Muntlig hørelære

Skriftlig hørelære

Gjennom individuell trening siktes det inn på at studenten skal utvikle sine ferdigheter i notasjon av melodier, rytmer og akkorder. Dette skal skje innen en bred musikalsk referanseramme, der møte med musikk fra både vestlige og etniske kulturer vil stå sentralt.

Studentene skal videre gjøres kjent med og få trening i å identifisere elementære harmoniforbindelser i tradisjonell harmonikk.

Studentene må jevnlig få relatert lærestoffet til musikk fra ulike tidsepoker gjennom notemateriale og partiturer.

Emnet har følgende delemner:

- Melodidiktat
- Rytmediktat
- Notasjon av akkordrekker
- Notasjon/memorering av kortere melodisekvenser

Muntlig hørelære

Gjennom individuell trening siktes det inn på at studenten skal utvikle sitt musikalske gehør gjennom aktiv lytting til ulike melodi -, rytme - og akkordstrukturer. Dette skal skje innen en bred musikalsk referanseramme, der møte med musikk fra både vestlige og etniske kulturer vil stå sentralt.

Studentene skal videre gjøres kjent med og få trening i å identifisere elementære harmoniforbindelser i tradisjonell harmonikk.

Studentene må jevnlig få relatert lærestoffet til musikk fra ulike tidsepoker gjennom notemateriale og partiturer.

Emnet har følgende delemner:

- Akkordlytting
- Rytmelesing
- Identifisering av akkordrekker
- Partiturstudier
- Prima vista-sang

Organisering og arbeidsformer

Undervisningen vil foregå i grupper på 4-6 studenter. Individuell høring og individuelle prestasjoner vil stå sentralt i undervisningen. Det er derfor viktig at faglærer legger til rette for at undervisningen kan foregå under betingelser som skaper trygghet og utløser musikalsk nysgjerrighet.

Hørelære vil også bli knyttet til studentens instrumentalundervisning, og på en kreativ måte utnytte studentens instrumentalrepertoar i gehørstreningen.

Studentene utfordres både individuelt og som gruppe. Det må legges vekt på at sang, rytme, harmoni og bevegelse kan oppleves som en utfordrende og meningsfull helhet. Ikke minst kan møte med musikk fra utenomeuropeiske kulturer bidra til dette.

Relevante dataprogrammer vil bli nyttet i undervisningen.

Vurdering

Studentene vurderes kontinuerlig av faglærer. Karakter i faget vil bygge på deleksamener og lærers observasjon gjennom studieåret. Faget avsluttes med skriftlig og muntlig prøve. Se også 5.1.

3.3.3 *Musikkhistorie (10 studiepoeng)*

Mål

Undervisningen i musikkhistorie skal formidle et levende møte med hovedstrømninger i ulike nasjoners musikk-kulturelle utvikling. Det vil være et viktig siktemål at møtet med andre kulturers musikk også må lede til økt forståelse og kjennskap til landenes kultur i vid forstand.

Det vil også være et viktig anliggende at studentene får en utvidet forståelse av den musikkultur som de selv er en del av.

Faget skal bidra til å skjerpe studentenes historiske bevissthet og undervisningen må bidra til at studentene tilegner seg ferdigheter både i verkanalyse og musikkformidling

Innhold

Faget har følgende hovedemner:

- Historie
- Analyse

Faget er delt i to hoveddeler: Musikkhistorie I (tidlig musikk/gregorianikk til og med barokk) og Musikkhistorie II (rokoko/wienerklassisisme til og med nyere tid).

Historie

I musikkhistorie skal studentene få en innføring i hovedretningene i vestens musikkhistorie - med hovedvekt på kirkemusikk -, fra og med middelalderen og frem til vår egen tid. Dette vil være den dominerende del av hovedemnet.

I tillegg vil det bli gitt en innføring i populærmusikk og utenom-europeiske musikkulturer. Hovedemnet vil være nært knyttet til hovedemnet "Analyse".

Emnet har følgende delemner:

- Innføring i musikkhistoriske epoker
- Europeisk musikk med vekt på kirkemusikk
- Populærmusikk/utenom-europeiske musikkulturer

Analyse

Dette hovedemnet vil ha en nær tilknytning til hovedemnet "Historie". Studentene skal opparbeide seg ferdigheter i stilforståelse og stilanalyse. Form og struktur er bærende elementer i et musikkverk, og gjennom aktiv lytting skal studentene oppøve evnen identifisering og gjenkjennelse.

Emnet har følgende delemner:

- Verkanalyse og partiturstudier
- Formlære

Organisering og arbeidsformer

Undervisningen i musikkhistorie vil foregå i samlet klasse. Fagets egenart nødvendiggjør at faglærer positivt legger til rette for gruppearbeid, oppgaveskriving og samtale i plenum.

I arbeidet med vestens musikkhistorie må studentene regelmessig få stifte bekjentskap med musikken via aktiv lytting, noter og partiturer.

I arbeidet med etniske musikkulturer må det bevisst fokuseres på disse kulturenes muntlige overleveringstradisjon.

Lærestedets musikkamling og musikkanlegg blir et hovedredskap i undervisningen. Samlingen bør stadig utvides og studentene må gjøres kjent med innholdet.

I studiesammenheng må faget ytterligere styrkes ved at

- faglærer vil oppfordre studentene til å nytte seg av musikkulturelle tilbud som konserter, opera, musicals etc.

- verker fra musikkhistoriepensumet nyttes i skolens kor-og instrumentalensembler.

Vurdering

Musikkhistorie I avsluttes med en 4 timers prøve i desember og Musikkhistorie II med en 6 timers skriftlig eksamen ved slutten av studieåret.

Prøvene innbefatter verkanalyse og delspørsmål fra pensum.

Eksamen vurderes med gradert karakter. Se også 5.1.

3.3.4 Hymnologi (5 studiepoeng)

Mål

I faget hymnologi skal studentene få en innføring i sang- og salmehistorie fra kirkens første tid og frem til våre dager. Det vil bli lagt vekt på et konkret og utfordrende møte med sanger fra ulike kulturer, både som poesi og musikk.

Faget skal bidra til bevisstgjøring av det sang- og salmestoff som har nedfelt seg i og blitt en vesentlig del av vår kulturarv.

Det er videre en målsetting at studentene utvikler et større og nærmere kjennskap til sang- og salmebok, og hvordan dette stoffet har bidratt til å forme gudstjenesteliv i kirker og kristne organisasjoner.

Hymnologiundervisningen bør kunne gi impulser til praktisk og kreativ anvendelse av sang i gudstjeneste-og møtesammenheng.

Hovedvekten av undervisningen tar utgangspunkt i det sangrepertoar som nyttes innefor Den norske Kirke og de kristne organisasjoner i Norge.

Innhold

Faget har følgende emner:

- Den kristne sangens røtter
- Hymnologi, kirkehistorie og vekkelserbevegelser
- Hymnologi i møte mellom kulturer

Den kristne sangens røtter

I faget hymnologi vil den historiske innfallsvinkel være både viktig og nødvendig. Den kristne sangens røtter i jødisk tradisjon slik det kommer til uttrykk i Det gamle testamente, Salmenes bok og Det nye testamente, vil være en berikende innfallsvinkel for studenter som ellers også får undervisning i kirkehistorie og misjonsteologi.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Sang og musikk i GT
- Sang og musikk i NT

Hymnologi, kirkehistorie og vekkelserbevegelser

I undervisningen vil det være naturlig at det knyttes nære forbindelser mellom hymnologihistorie og kirkehistorie. Den kristne sangens bakgrunn i reformasjonen vil eksempelvis være sentral i denne sammenheng. Videre vil søkelyset bli satt på hvordan kristne vekkelser har skapt sang-og salmehistorie og hvordan det særegne ved vekkelserne har kommet til uttrykk både i tekst- og melodistoff.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Sang og musikk i oldkirken
- Salmediktning og kirkehistoriske retninger, med hovedvekt på reformasjonen
- Salmediktning og vekkelserbevegelser

Hymnologi i møte mellom kulturer

Fra den kristne misjons møte med utenomeuropeiske kulturer finnes det mange interessante eksempler på at respektfulle møter mellom kulturer kan gi grobunn for levedyktig musikk og poesi. Hvordan dette har skjedd og hvordan det konkret har gitt seg utslag i sang-og salmebokrepertoaret, vil stå sentralt i dette hovedemnet.

Emnet omfatter følgende delemner:

- Tekst/melodi og kulturell identitet
- Misjonssalmer
- Salmer i en verdensomspennende kirke

Organisering og arbeidsformer

Hymnologiundervisningen gis i samlet klasse.

Det må gis rikelig anledning til å synge fra det sang- og salmerepertoar som gjennomgås. Musikkannlegg og et bredt utvalg av plater med anvendelig musikk er en forutsetning for undervisningen.

Studentene bør ha mulighet for å påvirke sang- og salmeutvalget, og det må gis rom for samtale og diskusjon over tekst- og melodistoffet.

Studentene bør oppfordres til å besøke forskjellige kirker og menigheter med henblikk på et nærmere studium av sangen og salmens plass i forsamlingen.

Arbeidet med semesteroppgaven i hymnologi skal bidra til at studentene får mulighet til å gi faget en personlig profil.

Vurdering

Ved slutten av høstsemesteret skal studentene levere en semesteroppgave i faget (gruppeeksamen). Oppgaven vurderes med gradert karakter. Se også 5.1.

4. ORGANISERING OG FAGFORDELING

4.1 Studietiden

Hvert undervisningsår er delt inn i 2 semestre, og ett semester i 2 terminer.

Studieåret tar til i midten av august og avsluttes i midten av juni. Et studieår er 39 uker.

4.2 Fagoversikt

FAG	OMFANG
Musikkpedagogisk teori	2 t. pr. uke, ett semester
Didaktikk for musikkarbeid i kristne organisasjoner og kirker	1 t. pr. uke, to semestre
Praksis	Ca. 150-170 timer gjennom studieåret
Hovedinstrument	½ t. pr. uke, to semestre
Brukspiano	½ t. pr. uke, ”
Brukssang	½ t. pr. uke, ett semester
Musikklinjekor	2 t. pr. uke, to semestre
Kordireksjon	2 t. pr. uke, ”
Samspill	1 t. pr. uke, ”
Satslære m/inf. i musikkklære	2 t. pr. uke, ”
Hørelære	1 t. pr. uke, ”
Musikkhistorie m/inf. i musikkfilosofi	3 t. pr. uke, ”
Hymnologi	2 t. pr. uke, ett semester

Fellestimer, gruppeundervisning og enetimer

Undervisningen er organisert slik at det er variasjon mellom fellestimer, gruppeundervisning og enetimer. Undervisning på hovedinstrument gis som enetimer. Kor, musikkhistorie, pedagogisk teori, hymnologi og didaktikk gis som fellestimer. De andre fagene, brukspiano, kordireksjon, samspill, hørelære og satslære, gis som gruppeundervisning. Studentene vil bli oppfordret til jevnlig kollokviearbeid.

5. AVSLUTTENDE VURDERING

Ved starten av studiet vil studenten få utdelt en plan for oppgaver, eksamener og innleveringsfrister gjennom studieåret. Denne planen er mer detaljert og er en del av studiekontrakten som studentene underskriver.

5.1. Eksamensfag og evaluering

Eksamenene organiseres som 6 og 4 t. eksamen, gruppeeksamen, utøvende eksamen eller hjemmeeksamen. Skolen oppnevner ekstern sensor i flere fag.

(Se også under ”Vurdering” i den enkelte fagbeskrivelse. Det henvises også til ”Eksamensreglement for Fjellhaug Misjonshøgskole”)

Fagenhet: Musikkpedagogiske fag

Pedagogisk teori

6 t. skriftlig eksamen. Eksamen vil bli gitt i form av 3 eller flere valgfrie oppgaver. Det skal også skrives oppgaver i forkant av avsluttende skriftlig eksamen. Detaljene fastsettes i studiekontrakten.

Studenten kan få oppgaver med temaer i pedagogisk psykologi, musikkpedagogisk teori, eller oppgaver som krever kunnskaper innen begge fagfelt.

Eksamen avlegges i desember. Gradert karakter.

Fagdidaktikk/musikkarbeid

Studenten skal skrive en semesteroppgave. Emnet for oppgaven skal utarbeides i samarbeid med faglærer. Frist for godkjenning av emne og problemstillinger, samt dato for innlevering, fastsettes i studiekontrakten. Oppgavens omfang: Ca. 5 maskinskrevne sider.

Gradert karakter.

Praksis

Studenter skal skrive en praksisrapport fra sin praksis. Rapporten skal være på ca. 2 maskinskrevne sider, og utarbeides i samarbeid med veileder. Dato for innlevering fastsettes i studiekontrakten..

Godkjent/ikke godkjent.

Fagenhet: Musikkutøving

Hovedinstrument

Faglærer gir en helhetlig vurdering av studentens arbeid og nivå i faget.

Det avlegges eksamen i hovedinstrument ut fra et repertoar som settes sammen i samarbeid med faglærer. Tidsfrist for avklaring av eksamensrepertoar og tidspunkt for eksamen, fastsettes i studiekontrakten.

Gradert karakter.

Brukspiano/Brukssang som biinstrument

Det er ikke eksamen i brukspiano/brukssang. Faget blir evaluert av lærer til deltatt/ikke deltatt. Ikke deltatt gis den som overskrider fravær med 20%, eller ikke har et minimum av fremgang på instrumentet.

Musikklinjekor

Deltatt/ikke deltatt. "Ikke deltatt" gis dersom fraværet er over 20 %.

Kordireksjon

Eksamen består i å lede Musikklinjekoret i ett obligatorisk og selvvalgt verk. I tillegg har studenten en innstuderingsoppgave. Studenten må gjøre kjent hvilket selvvalgt verk som legges opp innen en bestemt frist. Dette skal godkjennes av faglærer. Det beregnes ca.15 min. pr. student til eksamen i kordireksjon. I tillegg må studenten være med i Musikklinjekoret som eksamenskor mens eksamen pågår. Tidspunkt for eksamen fastsettes i studiekontrakten. Gradert karakter.

Samspill

Faget samspill vektet ikke og er ikke eksamensrettet. Samspill evalueres uformelt fortløpende innad i gruppen av de medvirkende og av gruppeleder. I tillegg gis det tilbakemelding på opptreden. Deltagelse i samspill vurderes med deltatt/ikke deltatt. "Ikke deltatt" gis dersom fraværet er over 20%.

Fagenhet: Musikkteoretiske fag

Satslære

Faget avsluttes med én ukes hjemmeeksamen. Oppgaven vil bestå i å arrangere en koralmelodi for 4-stemt blandet kor a capella, samt en analyseoppgave. Tidspunkt for eksamen fastsettes i studiekontrakten. Faget forutsetter jevnlig oppgaveskriving gjennom studieåret, der den enkelte oppgave vil bli vurdert til bestått/ikke bestått. Gradert karakter.

Hørelære

Studentene vurderes kontinuerlig av faglærer. Faget forutsetter jevnlig arbeid med oppgaver. Det vil også bli avlagt prøver utenom avsluttende eksamen. Tidspunkt for disse fastsettes i studiekontrakten.

Det avholdes en avsluttende muntlig og skriftlig prøve på til sammen ca. 60. min. Prøven vil omfatte rytmer, akkordrekker og melodilesning.

Gradert karakter.

Musikkhistorie

Musikkhistorie I avsluttes med en 4 timers eksamen i desember og Musikkhistorie II med en 6 timers skriftlig eksamen ved slutten av studieåret.

Begge eksamener innbefatter verkanalyse av et musikkstykke, eller en del av et større verk på maks. 5 minutter. I tillegg må studenten svare på én eller flere oppgaver fra pensum. Oppgavene kan være fra ulike musikkhistoriske epoker. Tidspunkter for prøvene fastsettes i studiekontrakten.
Gradert karakter.

Hymnologi

Ved slutten av høstsemesteret skal studentene levere en semesteroppgave. Oppgaven skal ha et omfang på ca. 5 maskinskrevne sider og leveres som gruppearbeid. Gruppen skal bestå av maks. 4 og min. 3 personer. Oppgaven vurderes med gradert karakter. Frist for innlevering fastsettes i studiekontrakten.

6. LITTERATUR/PENSUM

Pedagogiske fag:

Pensum:

Pedagogisk teori og fagdidaktikk

Imsen, Gunn.1998. *Elevens verden*. Oslo: Tano/Aschehoug (217 s.)

Ruud, Even.1979. *Musikkpedagogisk teori*. Oslo: Norsk Musikkforlag (104 s.)

Varkøy, Øyvind 1997, *Hvorfor musikk*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag (150 s.)

Bjørkvold, Jon-Roar 1989, *Det musiske menneske*. Oslo: Freidig Forlag (220 s.)

Bastian, Peter1987, *Ind i musikken* København: Gyldendal forlag (90 s.)

Solerød, Erling. 1994. *Pedagogiske grunnproblemer i historisk lys*. Oslo: Tano Aschehoug. (33 s.)

Læreplan for grunnskolen 1997 (L97): *Musikkdelen* (11 s.)

Dyndahl, Petter og Øyvind Varkøy. 1994. *Musikkpedagogiske perspektiver*. Oslo: Norsk Musikkforlag. (37 s.)

Ruud, Even 2001, *Varme øyeblikk*, Oslo: Unipub forlag (141 s.)

Halle/ Hegerstrøm 2000, *Himmel over livet; Forkynnelse for barn i en ny tid*, Oslo: IKO forlag (177 s.)

Hanken/ Johansen 1998, *Musikkundervisningens didaktikk*, Oslo: Cappelen forlag (230 s.)

Sekundær/anbefalt litteratur:

Pedagogisk teori og fagdidaktikk:

Evenshaug og Hallen. 1991. *Barne- og ungdomspsykologi*. Oslo: Gyldendal.

Hiim og Hippe 1993, *Læring gjennom opplevelse, forståelse og handling* . Oslo: Universitetsforlaget

Berthelsen, Jens 1997, *Innføring i prosjektarbeid*. Oslo: Tiden Forlag

Jørgensen, Harald 1988, *Musikkopplevelsens psykologi*, Norsk Musikkforlag, Oslo

Stensaasen og Sletta. 1989. *Gruppeprosesser*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bakke, Stein 1995, *Kreativ med musikk*

Jørgensen, Harald. 1982. *Fire musikalitetsteorier*. Oslo: Aschehoug.

Jørgensen, Harald. 1988. *Musikkopplevelsens psykologi*. Oslo: Norsk Musikkforlag.

Jørgensen, Harald. 1982. *Sang og musikk, et fags utvikling i grunnskolen fra 1945 til 1980*. Oslo: Aschehoug.

Ruud, Even og Tellef Kvifte. 1987. *Musikk, identitet, musikkformidling*. Oslo: Universitetet, Institutt for musikkvitenskap.

Ruud, Even og Odd Arne Berkåk. 1992. *Den påbegynte virkelighet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Sundin, Bertil. 1991. *Barnets musikalske utveckling*. Stockholm: Ahlqvist och Wiksell.

Sundin, Bertil. 1988. *Musiken i Människan*. Stockholm: Natur og kultur.

Kordireksjon

Pensum:

Caplin, Thomas. 1997. *Fra teknikk til musikk, en innføring i korledelse*. Oslo: Musikkhusets Forlag A/S. (Ca. 54 s.)

Dahl, Tone Bianca. 2002. *Korkunst*. En bok for dirigenter om sang, korarbeid og

kommunikasjon. Stavanger: Cantando Forlag. (131 s.)

Korlitteratur fra ulike norske og utenlandske forlag, ulike kategorier og epoker.

Sekundær/anbefalt litteratur:

Bengtsson, Kjell m.fl. 1982 . *Människan i kören.Handledning i körpsykologi*. Stockholm: AB Carl Gehrmanns Musikförlag.

Ericson, Eric, Gösta Ohlin, Lennart Springborg, 1974. *Utdrag ur Kördirigering*. Stockholm: Sveriges Körförbunds förlag. (Ca. 170 s.)

Fagius, Gunnel og Eva Katharina Larsson. 1990. *Barn i kör: Idéer och metoder för barnkörledare*. Stockholm: Verbum.

Flere forfattere. *Med pomp og prakt. Lederhefte i sang og musikk*. Oslo: NLM's Sang-og Musikkavdeling.

Hildre, Per Oddvar og Arnfinn Urke.1984 . *Korboka til Prots. Studiebok for korsongarar*. Oslo: Gyldendal.

Sköld, Stefan. 1987. *Opp og ned. Sangøvelser for kor*. Stockholm: Musikk-Husets Forlag A/S.

Satslære

Pensum:

Tveit, Sigvald. 1984. *Harmonilære fra en ny innfallsvinkel*. Oslo: Aschehoug/Tanum. (190 s.)

Nesheim/Bjerkestrand. 1991. Grunnbok i musikk lære. Oslo: Norsk Musikkforlag. eller

Benestad. 1985. Musikk lære. 2. utg. Oslo: Tano 1985. Ca. 188 s.

Musikkhistorie I og II

Musikkhistorie I: Tidlig musikk/gregoriansk til og med barokk.

Musikkhistorie II: Rokoko/wienerklassisisme til og med nyere musikk.

Pensum:

Egeland Hansen, Finn, Søren Sørensen, Bo Marschner. 1990. *Gads musikkhistorie*. København: G.E.C. GAD. S. 184-550 og s. 554-586 (Musik i det 20. århundrede/jazz, pop og rock).

Grinde, Nils. 1993. *Norsk musikkhistorie*. S. 86-99, 103-106, 107-108, 111-127, 133-158, 160-161, 184-188, 210-291. Oslo: Universitetsforlaget.

Hamburger, Povl. 1967. *Musikkens historie*. Kap. 2 og 3. Oslo: Pensumtjeneste 1995. S. 21-107.

Sekundær/anbefalt litteratur:

Epokehefter:

Brunsvik, Geir. 1985. *Rokokko og wienerklassisisme*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Eriksen, Asbjørn. 1985. *Romantikken og impresjonismen*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Kindem, Ingeborg. 1985. *Barokken*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Lunaas Kværne, Tone. 1986. *Moderne musikk*. Oslo: Gyldendal norsk forlag.

Grout, Donald Jay. 1981. *A history of western music*. London/New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Tobin, Henrik. 1996. *Den underbara harmonin. Aspekter på musikkens teologi*. Stockholm: Verbum Förlag.

Verker til analyse i musikkhistorie:

De fleste av følgende verker vil bli gjennomgått i undervisningen. De verker som ikke blir gjennomgått må studenten lytte til og analysere på egen hånd eller i kollokviegrupper. Verkene finnes i skolens CD-samling.

Musikkhistorie I:

Gregoriansk sang: Olavssekvensen "Lux illuxit laetabunda"

Perotin: Alleluja-satsen fra *Nativitas*-messen

To danser (estampie:pavane og Gaillard)

Palestrina: "Agnus Dei" (I+II) fra *Marcellus*-messen

Lasso: "Ave Maria", motett

Hassler: "Nun fanget an", madrigal

Monteverdi: Resitativ fra *Orfeo*: "Tu er morta"

Schütz: "Saul, Saul, motett

Purcell: "When I am laid in earth", fra operaen *Dido og Aeneas*

Vivaldi: Concerto Grosso i a-moll, op. 3 nr. 8

J.S. Bach: Kantate nr. 78, "Jesu der du meine Seele"

J.S. Bach: Messe i h-moll, "Kyrie" og "Crucifixus"

J.S. Bach: Fiolinkonsert i E-dur, 1. sats

J.S. Bach: Passacaglia i c-moll for orgel

Musikkhistorie II:

Haydn: Symfoni nr. 94 i G-dur, "Paukeslagsymfonien"

Haydn: Strykekvartett i C-dur, op. 33 nr. 3, 1. sats

Mozart: Klaverkonsert nr. 23 i A-dur, 1 og 2 sats

Mozart: *Requiem*, K. 626

Beethoven: Symfoni nr. 3 i Ess-dur, "Eroica", 1 sats

Schubert: "Der Lindenbaum" (Fra *Winterreise*)
Kjerulf: "Lokkende toner"
Liszt: "Nuages gris", klaverstykk
Wagner: Forspill til *Tristan og Isolde*
Brahms: *Requiem*, op. 45 (utdrag)
Borodin: I Sentral-Asia, orkesterstykk
Grieg: Strykekvartet i g-moll, 1 sats
Debussy: "Nuages", fra *Nocturnes* for orkester
Poulenc: *Gloria* for sopran, kor og orkester
Scönberg: Suite for klaver op. 25, 1. sats
Stravinskij: *Salmesymfoni* (utdrag)
Bartók: Seks danser i bulgarsk rytme: nr. 4 og 5 (fra (*Mikrokosmos VI*))
Valen: Fiolinkonsert
Hall: "Tempo di valse" fra *Suite for blåsekvintett*
Sjostakovitsj: Symfoni nr. 7, 1. sats
Lutoslawski: *Jeux vénétien*
Nystedt: *If You Receive my Words* (motett) og *O crux* for kor
Penderecki: *Passo et mors Domini nostri Jesu Christi secundum Lucam*. Lukaspasjonen (utdrag)
Nordheim: *Wirklicher Wald*
Utvalgte låter fra *jazz og populærmusikk*

Hørelære

Pensum:

Jensen, Ravn. 1956. *Prima Vista. Nodelæringsøvelser for folkeskoler og seminarier*. København: Wilh. Hansen Musikforlag. S. 4-49.

Aarsang m.fl. 1982. *Rytmask hørelære*. Oslo: Musikkhuset. 95.s.

Pensum i akkorder vil bli delt ut av faglærer.

Sekundær/anbefalt litteratur:

Lavik, Babben og Astrid Krognes. 1998. *La det klinge! Lærebok i hørelære med CD*. Oslo: Norsk Musikkforlag A/S.

Hymnologi

Pensum:

Haavik, Åge. 1991. *Salmene som bibelutleggelse*. Artikkel i *Bibelen i Norge*. Oslo: Det Norske Bibelselskap. 28 s.

Kristensen, Vidar. 1991. *Tro blir til sang*. Oslo: Nye Luther Forlag. Ca. 110 s.
Wernø Holter, Stig. 1991. *Kom tilbe med fryd. Innføring i liturgi og hymnologi*. Oslo: Solum Forlag. S. 82-94, 229-336

Wilson – Dickson, Andrew, Folke Bohlin. 1996 . *Musik i kristen tradition*. Stockholm: Verbum Förlag. Ca. 250 s.

Utvalgte sanger/salmer fra:

Norsk Salmebok. 1985. Oslo: Verbum.

Salmer 1997. 1997. Oslo: Verbum.

Sangboken *Syng for Herren*. 1983. Oslo: Lunde Forlag.

Sangboken *Rop det ut*. 1996. Oslo: Lunde Forlag.

Sekundær/anbefalt litteratur:

Bjerkholt, Thomas. 1994. *Lovsang*. København: Credo.

Dahlstrøm, Haakon. 1990. *Mellom notelinjene*. Oslo: Salvata Kristelig Forlag.

Dahlstrøm, Haakon. 1991. *Ord i samklang*. Oslo: Salvata Kristelig Forlag.

Elseth, Egil. 1985. *Til paradiset med sang*. Oslo: Verbum.

Elseth, Egil. 1994. *Salmer og skjebner: vers på veien gjennom kirkeåret*. Oslo: Verbum.

Flere forfattere. 1981. *En ny sang for Herren. Studiebok i hymnologi*. Oslo: Verbum.

Leksikon. 1960. *Kristen sang og musikk*, bind 1 og 2. Oslo: Lunde forlag.

Lundes sang & salmeleksikon. 1997. *Bakgrunnen for sangskattene fra kirke og bedehus*. Oslo: Lunde forlag.

Sjaastad, Egil. 2000. *Salmeskatter. Originaltekster, krydder og historiesus*. Oslo: Lunde Forlag.

Stoveland, Bjarne. 1992. *Min sjel, min sjel, lov Herren: Historien bak 30 salmer*. Oslo: Verbum.

Aasmundtveit, Anne Kristin. 1995. *Biografisk leksikon til Norsk Salmebok og Norsk Koralbok*. Oslo: Verbum.